

سرشناسه : همایان، محمدرضا، ۱۳۳۷ -
 عنوان و نام پدیدآور : معماری اجتماعی؛ خانه ایرانی / محمدرضا همایان، معصومه امینی.
 وضعیت ویراست : [ویراست ۲]
 مشخصات نشر : تهران : اول و آخر ، ۱۳۹۶ .
 مشخصات ظاهری : ۲۰۰ ص. : مصور ، جدول ، نمودار.
 شابک : ۲-۵۲-۷۳۶۳-۶۰۰-۹۷۸-۱۶۸۰۰۰ ریال
 وضعیت فهرست نویسی : فیبا
 موضوع : معماری و جامعه -- ایران
 موضوع : Architecture and society -- Iran
 موضوع : معماری بومی -- ایران -- دریای خزر، ساحل
 موضوع : Vernacular architecture -- Iran-- Caspian sea coast
 موضوع : خانه سازی -- ایران -- دریای خزر، ساحل
 موضوع : House construction -- Iran -- Caspian sea coast
 شناسه افزوده : امینی، معصومه، ۱۳۴۳ -
 رده بندی کنگره : ۱۳۹۶ ۸۴ب۲ج / NA۲۵۴۳
 رده بندی دیویی : ۷۲۰/۹۵۵
 شماره کتابشناسی ملی : ۴۶۶۰۱۵۱

نام کتاب: معماری اجتماعی؛ خانه ایرانی

نویسنده: دکتر محمدرضا همایان، معصومه امینی

صفحه آرایشی: فاطمه فضلی

نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۶

ویراست: دوم

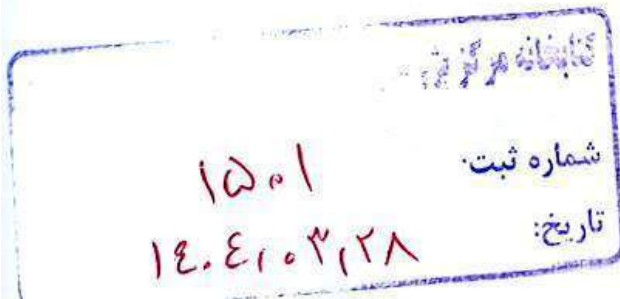
تیراژ: ۱۰۰۰ جلد

چاپ و صحافی: انتشارات اول و آخر

شابک: ۲-۵۲-۷۳۶۳-۶۰۰-۹۷۸

ناشر: انتشارات اول و آخر

قیمت: ۴۰۰۰ تومان

انتشارات اول و آخر

تهران-میدان انقلاب-کوچه جنتی-بن بست فرسار-پلاک ۳-واحد ۱

تلفن ۶۶۱۲۷۰۸۳ ۶۶۱۲۷۲۶۶ ۰۹۱۲۱۳۳۳۶۳۴

پیشگفتار

انسان موجودی است اجتماعی و در ارتباطات وی چه به صورت درونی (با خود) و چه به صورت بیرونی (با دیگران) ارزش‌هایی وجود دارد که پای‌بندی به آن‌ها ضامن سلامت اجتماعی افراد جامعه خواهد بود. اسلام نیز به عنوان دین الهی، بنیان خود را بر اجتماع نهاده و احکام خود را در قالب روح اجتماعی بنا نهاده است و اعتلا فرهنگ مردمان را در اجتماع‌پذیری می‌داند. این مسئله نمود قابل توجهی در ماهیت معماری آمیخته با فرهنگ ایرانی اسلامی داشته است. بر این مبنای افراد جامعه بر اساس فطرت الهی‌شان، معماری را برای زندگی‌گزینش کرده و می‌کنند که هم‌خوانی بیشتری با هنجارهای اجتماعی و فرهنگی، احساسات و تجربیات پیشین آن‌ها از فضا داشته باشد. این امر یکی از اولین اصول شکل‌گیری معماری اجتماعی در ایران را تشکیل می‌دهد.

بر پایه مطالب ذکر شده در فوق، می‌توان به عنوان یک تعریف کلی بیان داشت که معماری اجتماعی، برقراری نوعی از سازگاری میان عوامل فرهنگی، ساختار اجتماعی و محیطی فضایی است که تعیین‌کننده الگوی سکونت و تعاملات انسان‌ها در ادوار مختلف می‌باشد. معماری فاخر ایرانی نیز با استفاده ساده و مستقیم از فضا به ساکنین اجازه می‌دهد که روح جمعی را در زندگی فردی ایجاد کنند. در حقیقت در معماری اجتماعی، هر مکان و هر فضای ساخته شده یک نشان بالقوه می‌باشد که نمایانگر ساختارهای ذهنی و فرهنگی انسان‌ها و تعریف‌کننده روابط اجتماعی آن‌ها با هم می‌باشد.

در این راستا، معماری اجتماعی، بنایی را تعریف کرده و شکل می‌دهد که فقط یک مکان برای حضور افراد یعنی جایی که فضا امکان فعالیت‌های مشترک را می‌دهد، نیست، بلکه مکانی است که در آن می‌توانیم تجربه نسل‌های پیشین را نیز درک کرده و بشناسیم، در همان مکان کالبدی زندگی کنیم که آنها زندگی می‌کردند و همان ارزش‌هایی را رعایت کنیم که برای آنها نیز مورد احترام بوده است و همچنین می‌توان آنها را به نسل‌های آینده که ممکن است تجربیات مشابهی را از طریق استمرار فضایی و سازمانی داشته باشند تعمیم داد.

در این میان، خانه به عنوان عنصر شاخصی از معماری ایرانی منطبق بر فرهنگ‌ها و انتظام فضایی آن‌ها، نشان‌دهنده روابط اجتماعی افراد ساکن در محیط است. در حقیقت خانه ایرانی، به عنوان بعدی از زندگی اجتماعی انسان‌ها با سایر ابعاد زندگی

وی در کنش و ارتباط متقابل بوده است، به طوری که بر یکدیگر تاثیر می گذارند و از یکدیگر تاثیر می پذیرند. این مسئله در معماری خانه های ایرانی، نمود خود را از پیرنشین های ورودی خانه تا جزئی ترین تقسیمات عملکردی بنا نمایان می سازد. از این رو، مطالعه و پژوهش در رابطه با معماری خانه ایرانی می تواند مشخص کننده ویژگی های معماری اجتماعی در یک بنای کاملاً خصوصی باشد. به بیانی دیگر، این گونه خاص از معماری مشخص می کند که چگونه می توان در کنار حفظ حریم خصوصی و خلوت در یک محل، روابط اجتماعی را بدون ایجاد کمترین مزاحمتی برای یکدیگر تامین نمود.

آن چه در این نوشتار در معرض داوری دوستان قرار دارد، حاصل پژوهشی گسترده پیرامون زندگی اجتماعی در معماری ایرانی است، که ضمن ارائه تعریفی جامع از معماری اجتماعی به بررسی ویژگی های خانه های سنتی و ارزشمند ایرانی در مناطق مرکزی و شمالی حاشیه دریای خزر پرداخته و با طبقه بندی عرصه های عملکردی در تمامی فضاهای یک خانه ایرانی براساس تعریف معماری اجتماعی در دو گونه از خانه های درون گرا و برون گرا، چگونگی تامین این شکل از معماری را که می تواند ضمن رعایت حریم فردی، خصوصی و آرامش فرد در محیط، جمع گرایی و تعاملات اجتماعی و نحوه ارتباط آن ها با هم را نیز امکان پذیر سازد بیان می کند، تا ضمن استفاده کارآمد از معماری فاخر و تاریخی ایران، تا حد امکان نسبت به نسل های آتی این سرزمین نیز ادای دین نماید.

در پایان بر خود فرض می دانیم سپاسگزار یاری و توجه یکتای بی همتا در هموار ساختن مسیر نگارش این کتاب بوده و شکر نعمت را به جای آوریم. همچنین از همکاری های صمیمانه مدیران و مسئولین انتشارات اول و آخر که زمینه را برای نشر و گسترش مطالب این کتاب فراهم آورده قدردانی می نماییم. امید است که خوانندگان فرهیخته و علاقه مند ما را از راهنمایی های سازنده خود چون همیشه محروم ننمایند و به یاری خداوند منان تلاش صورت گرفته مورد توجه و نظر علاقه مندان قرار گیرد.

دکتر محمدرضا بمانیان

معصومه امینی

تابستان ۱۳۹۵

فهرست مطالب

۹	۱- فصل اول: معماری اجتماعی
۹	۱-۱- مقدمه
۱۰	۲-۱- تأثیر محیط بر انسان
۱۱	۳-۱- تعاملات اجتماعی
۱۳	۴-۱- اجتماع گرایی در اسلام
۱۸	۵-۱- فضاهای جمعی شهری
۱۹	۶-۱- شخصیت اجتماعی - فرهنگی فضاهای جمعی
۲۱	۷-۱- اجتماع پذیری در معماری
۲۲	۸-۱- قرارگاه‌های رفتاری
۲۳	۹-۱- قلمرو و قلمرو گرایی (استقلال طلبی)
۲۵	۱۰-۱- انواع قلمرو
۳۰	۱-۱۰-۱- قلمرو اولیه
۳۱	۲-۱۰-۱- قلمرو ثانویه
۳۱	۳-۱۰-۱- قلمرو عمومی
۳۴	۱۱-۱- تعریف عرصه خصوصی
۳۶	۱۲-۱- تعریف عرصه عمومی
۳۸	۱۳-۱- تعریف خلوت
۴۴	۱-۱۳-۱- چند رویکرد نظری بر مفهوم خلوت
۴۶	۲-۱۳-۱- تحلیل مفهومی خلوت
۵۲	۳-۱۳-۱- واحدهای اجتماعی نیازمند خلوت
۵۲	۴-۱۳-۱- ماهیت بهینه‌ساز خلوت
۵۴	۵-۱۳-۱- خلوت به مثابه فرایند تنظیم مرزها
۵۴	۱۴-۱- ملک خصوصی
۵۴	۱۵-۱- مرز به عنوان ابزاری برای برقراری ارتباطات
۵۶	۱۶-۱- معماری مردمی
۵۶	۱۷-۱- معماری اجتماعی
۵۷	۱-۱۷-۱- حس هویت در معماری اجتماعی
۶۱	